

TÉMA:

Vynález knihtisku a vznik propagandy

BADATELSKÁ OTÁZKA:

Co vypovídají o zimním králi Fridrichu Falckém dobové letáky?

Cíl:

Žák je schopen vysvětlit pojem propaganda a na příkladech popsat, jak může o stejné osobnosti nebo události vytvořit zcela odlišný obraz. Žák rozumí souvislosti vynálezu knihtisku a vzniku publicistického letáku jako prvního masmédia.

FORMA PRÁCE:

Skupinová práce (6 skupin po 4–5 žácích)

Gerard van Honthorst: Kurfiřt Fridrich V. Falcký jako český král. Zdroj: Wikimedia Commons, dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kurf%C3%BCrst_Friedrich_V._von_der_Pfalz_als_K%C3%B6nig_von_B%C3%B6hmen.jpg

Fridrich Falcký, německý kníže a protestant, byl v roce 1619 zvolen českým králem. Legitimní král, Habsburk Ferdinand II., byl sesazen z trůnu. Krátce poté byl ale zvolen římským králem a českého trůnu se nehodlal vzdát. O osudu Fridricha Falckého na českém trůnu rozhodla 8. listopadu 1620 bitva nedaleko Prahy, která vstoupila do našich dějin jako bitva na Bílé hoře. Ve střetu, který netrval ani dvě hodiny, utrpělo stavovské vojsko drtivou porážku. Následujícího dne opustil Fridrich Falcký Prahu a zanechal město napospas vítězům. Kvůli svému krátkému panování si vysloužil přívlastek „zimní král“.

Fridrichova osobnost i jeho činy se ve své době staly námětem četných publicistických letáků, které vydávaly obě strany konfliktu.

VVarachtige aff-beeldinge vanden Doorluchtigen ende Hoochgebooren Prince
FREDERICKE by der gratien Godts Coninck van *Bohemen, Palsgraue vanden Rhyn &c.* Als
 oock vande Doorluchtige ende Hoochgeboorne Princeffe **ELIZABETH** by der Gratien Godts
 Coninginne van *Bohemen &c.* eenige Dochter van syn Maseyt van Groot *Britannien,*
 t'amen met hunnen Princelycken af-spring.

Inv. Duss. fecit. et ad inuicem squesitor *Are to be sold by Thomas Jenner at 3 one of the white Boare by 3 colban*
FREDERICVS D. G. REX BOHEMIAE. *Progenies Regis Bohemiae*
Fredericke by the Grace of God. **HENRY 1.** **ROBERT 4**
King of Bohemia, Count Palatine. & **CHARLES 2** **MORICE 5**
ELIZABETH.
ELIZABETH D. G. REGINA BOHEMIAE.
Elisabeth by the Grace of God.
Queene of Bohemia &

GHy die daer syt becleet, met Conincklyck gewaet,
 Wiens afcomst en persoon, hier' afgebeder staet,
 Zynd' uyt een Keyfers stam, ter wereld voort gecomen,
 En nu door keyfers cracht, wordt u macht afgenomen,
 V onderfaet verdruct, u landt is oock gecrenckt;
 Maer Godt in Hemel hoogh, (dit mynder eens gedenckt)
 Soo ghy stantvastich blyft, en sal u niet verlaeten,
 Maer staedichlyck bystaen, en comen ute baete:
 En merckt ghy niet alreed', dat Godt u liefde toont,
 By uwes saets gewas? twelck in tyt onverschoonst,
 V vianden nu groot, sal gaen te ouerlyden;
 Wanneer dat ghy salt syn, uyt alle s'werelts lyden,
 Verr' bouen Son en Maen, in het hemeliche ryck,
 Naer dat ghy hier' om leegh gedaen hebt desgelyck,
 End' u party verneert, als oock de Croon hernomen,
 End' tot den hoochsten staet, des aerterycks gecomen?
 Ghy weet ick houdt gewiss', dat alles die regeert,
 Oock forge dragen sal, u afspring sy geert.
 End' dat de Heer Almachtich, so haestlyck kan besluyten
 T' vermeerren uws landts, als uwer Royall Spruyten.

All heeft Fortune snoe, seer u gemoet beswaert, i
 Ghy kent des werelts loop, ghy kent Fortunes aert;
 Vertrout op Godt alleen, hy sal u weer oprechten, (ten,
 Alst hem maer eens, behaecht, oock sonder paert of knecht-
 Zyn macht hy meeste toont, in saeken desperaet, (raet,
 Wanneer naer s' menschen oogh, geen hulp meer is noch
 Dan toont hy syne handt, en doet de syne sweuen
 Met vleugelen om hooch, en hun vyanden beuen.
 Daerom als ghy tot noch, u selu' altoos beuindt,
 Door u stantvasticheyt, van Godt te syn bemindt,
 Stant vastelyck volherdt, in vromilyck te beweeren,
 Religions cause, end' u, niet vreesend' s'vyants deeren,
 Soo sult ghy waer ghy gaet van Englen lyn geleyt
 Die tot s'vyants afbreuck, end' u hulp' syn bereyt
 All isf' getalle groot, van uwe swaer vyanden,
 Sy sullen schaeden niet, noch u, noch uwe Landen:
 By hun soo sult ghy syn, de vois van anxt en schroom,
 Maer onder uwe volck, blyfchap en soete toon,
 En hy die met een Croon, u hooft heeft doen vercierren,
 Sal seker die voor u, uwen stam best ieren.

T. L. H. D. H. Patricius. Anno Domini 1621.

Crispijn de Passe: Fridericus, D. G. Rex Bohemiae. Zdroj: Wikimedia Commons, dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portret_van_Frederik_V_van_Bohemen,_zijn_echtgenote_Elisabeth_Stuart_en_hun_vijf_kinderen_Warachtige_aff-beeldinge_vanden_Doorluchtigen_ende_Hoochgebooren_Prince_Fredericke_\(.\)_\(titel_op_object\),_RP-P-1939-384.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Portret_van_Frederik_V_van_Bohemen,_zijn_echtgenote_Elisabeth_Stuart_en_hun_vijf_kinderen_Warachtige_aff-beeldinge_vanden_Doorluchtigen_ende_Hoochgebooren_Prince_Fredericke_(.)_(titel_op_object),_RP-P-1939-384.jpg)

SERENISS. POTENT.
G. BOHEM. REX, COMES
PRIN. ELECTOR. DVX BOIAR.
MARCH. LVSAT. ETC.

PRIN. FRIDERICVS D.
PALATINVS. RHI. S.R. I.
MARCH. MORAV. DVX, SILES.

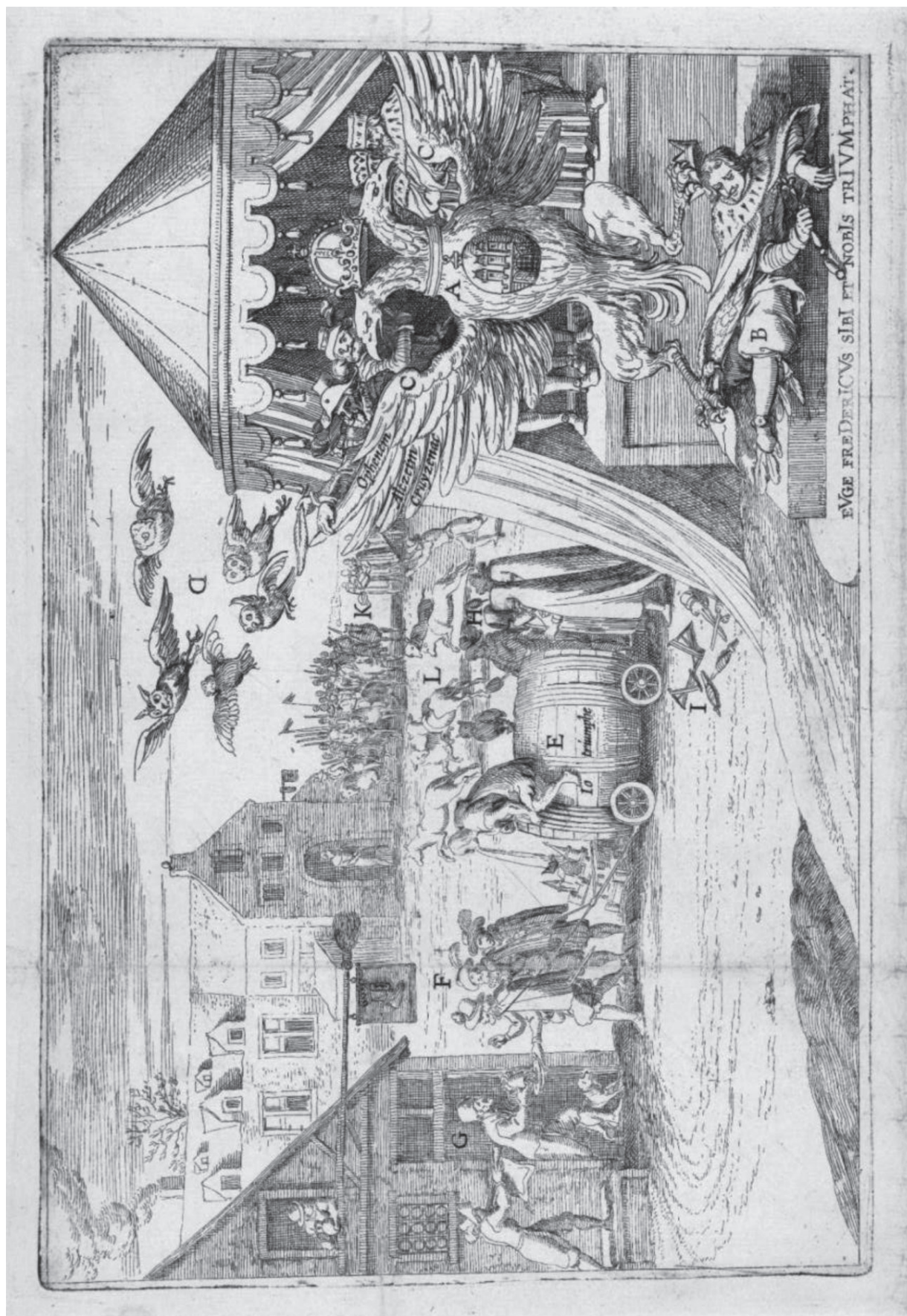
Jezdecký portrét Fridricha Falckého, cca 1619–1620. Zdroj: Wikimedia Commons, dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Reiterbild_Friedrichs_V_C-J_171.jpg

Factum est a / Jehova / et est Mirabile. Zdroj: převzato z publikace Jana Hubková, Fridrich Falcký v zrcadle letákové publicistiky. Letáky jako pramen k vývoji a vnímání české otázky v letech 1619–1632, Praha 2010, obr. č. 53.

Deß gwesten Pfaltzgrafen Glück un Vnglück. Gedruckt im Jahr 1621. Zdroj: Wikimedia Commons, dostupné z: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arolsen_Klebeband_18_047_1.JPG

Spotprent op de nederlaag van Frederik van Bohemen in de slag op de Witte Berg bij Praag, 1620. Zdroj: Wikimedia Commons, dostupné z: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spotprent_op_de_nederlaag_van_Frederik_van_Bohemen_in_de_slag_op_de_Witte_Berg_bij_Praag,_1620_Den_Calvinischen_Roffel-pot_\(titel_op_object\),_RP-P-OB-80.929A.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Spotprent_op_de_nederlaag_van_Frederik_van_Bohemen_in_de_slag_op_de_Witte_Berg_bij_Praag,_1620_Den_Calvinischen_Roffel-pot_(titel_op_object),_RP-P-OB-80.929A.jpg)

Da wart Pfalsgraff Frederich aus Heidelberg vom Teuffel in Böhmen geführt.
 als das er vom Int. zum König gekrönt wurde vnd als er 4. Wochen Regirt hat kam der
 Teuffel zu ihm vnd sprach Bistu ein König so sprich das die Völker im Königreich Böhmen alle
 Calüniſch werden. er sprach wie kan das geſchehen. der teuffel andwort. dreh alle geiſtliche Prelat
 ausm landt. Pfals sprach ich ſolgedir ſey nur mein beſtant. Drauß führt in der teuffel mit ſich
 Indie Stadt Prag ſtelt ihn ins Schloß. Zeiget ihm ein ſer großen Schatz an gold Silber edelſtein
 vnd sprach dis alles wil ich dir geben Kirchen vnd Schiden wie auch alle Biltius Christi in
 ſonderheit das dort auf der Brücken Berhoerſt Berſtörff vnd Berſchmeißt da sprach Pfals. du
 biſt auch meines glaubens Ich thu was du wilt bin gram dem Öſtreichſchen Schilt.

Abermal führt in der Teuffel mit ſich auff den Weißen Berg Zeiget im alle Rei-
 nüm vnd ländter. der Königlichen Cron Böhmen. vnd sprach. das alles wil ich dir zu
 eigen geben. ſo du Keyſer vnd König. Fürſten vnd herren. landt vndt leüt du vnfridt
 aneinander würff beken. Vnd Teuffelt landt ins eußerſte verderben hilffst bringen.
 drum Rat ich dir tus balt. ſo kanſtu mein Reich erben. da sprach Pfals. Ja ich bin
 bereit. in fried oder in vnfried. bei dir zu leben vnd zu ſterben. Daviet lis in der teuffel
 ein Zeit landt. vnd ſeine diner traten zu. vnd dinelten ihm. Im buch Dockter.

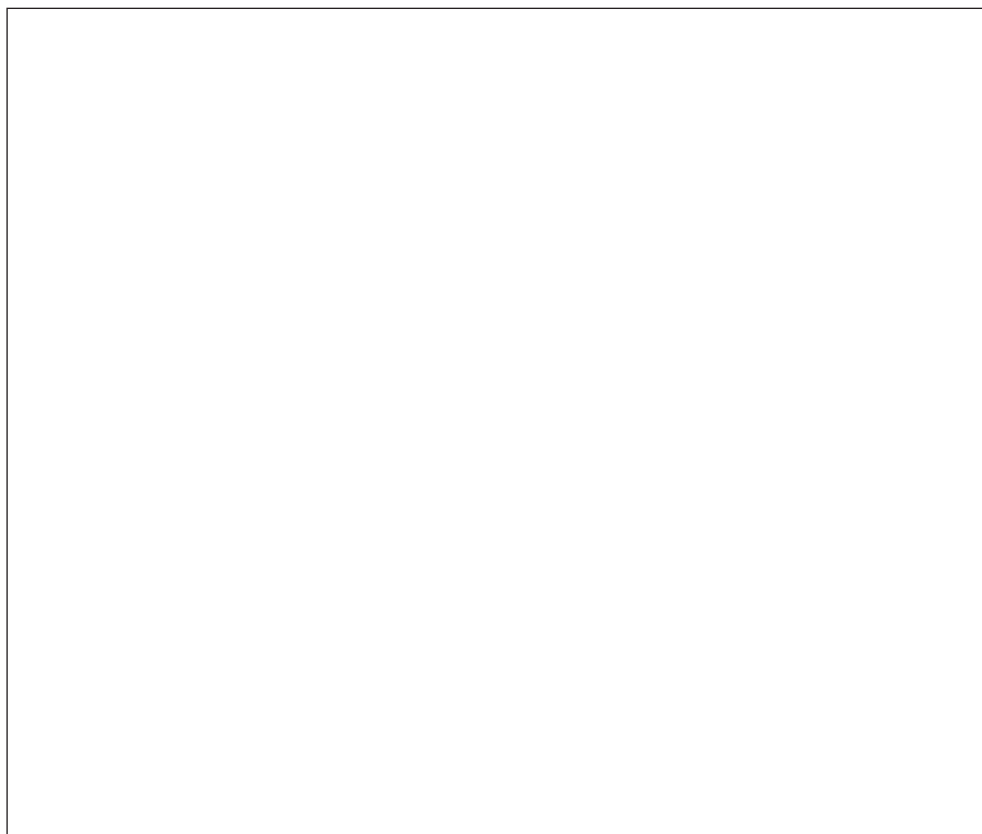
Scülterus. 1. Cap.

P Pfalsch Graffſche Wegweyſer.

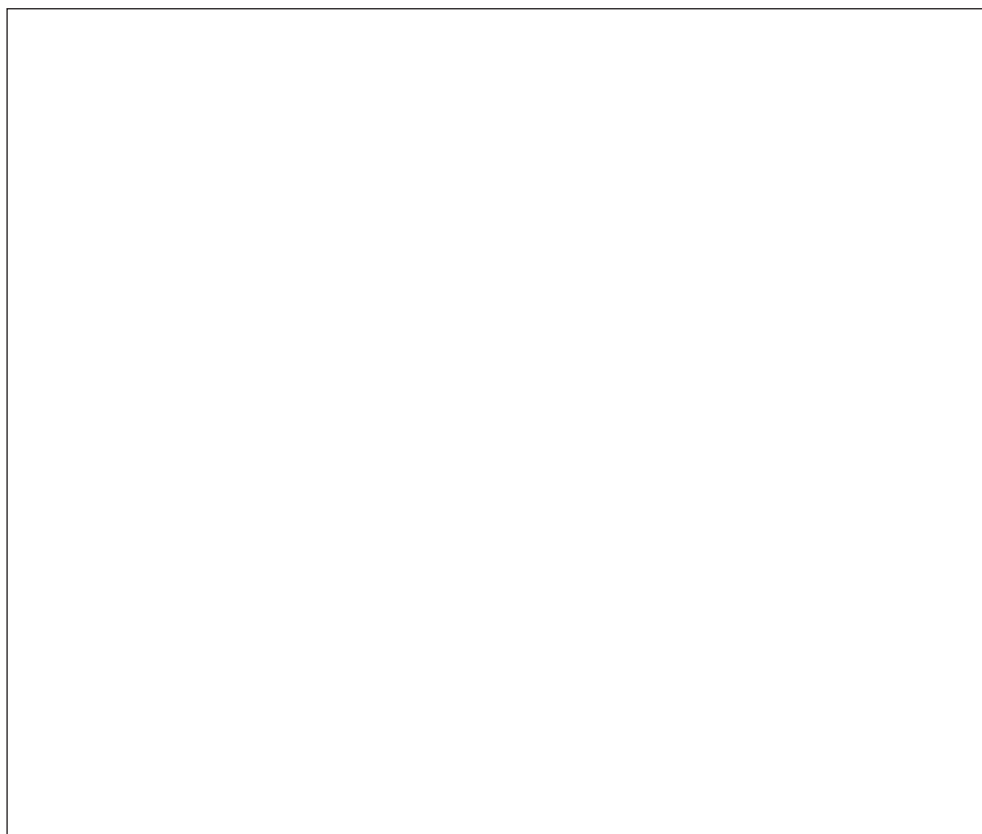
Prohlédněte si ve skupinách letáky, jejichž námětem je Fridrich Falcký a odpovězte na otázky: ←

Nejprve žáci pracují ve skupinách (6 skupin po 4–5 žácích). Každá skupina dostane jeden leták (srov. výše) a jejím úkolem bude odpovědět na otázky v pracovním listě.

1. Popište, co vidíte na obrázku, a zkuste odhadnout, co popisuje.

2. Najděte na obrázku Fridricha Falckého a popište, jak je zde vykreslen on a jeho příběh.

**Jak je vykreslen Fridrich Falcký v jednotlivých letáčích?
Zapište do tabulky výsledky práce skupin.**

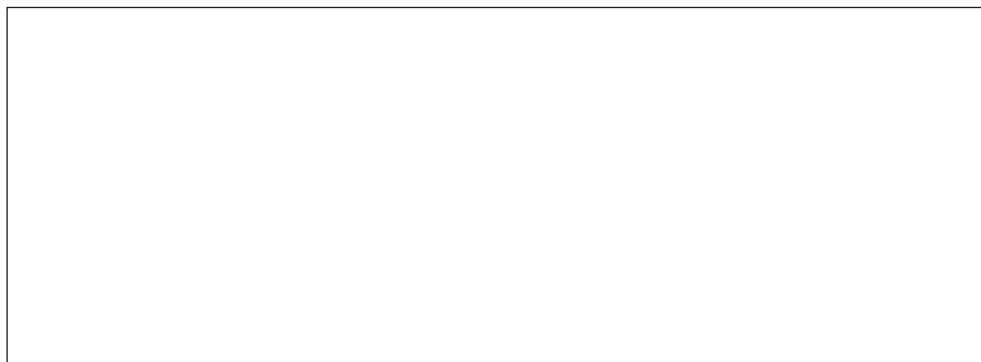
Poté bude každá skupina prezentovat výsledky svého zkoumání. Učitel zároveň promítne prezentovaný leták pro všechny žáky, ti budou zapisovat do pracovního listu, co skupiny zjistily. Pokud některé důležité informace z letáků skupiny nezmíní, doplní je učitel.

Ilustrativní řešení:

ZDROJ 1	Panovník, vzorný otec rodiny, celé rodině žehná Bůh a chrání ji před nepřáteli (tetragram na oblaku), světlo – nadějná budoucnost, královský majestát.
ZDROJ 2	Vojevůdce na koni, statečný rytíř, v pozadí Pražský hrad – obránce českých zemí.
ZDROJ 3	Hlavním motivem je korunovaný královský pár s insigniemi královské moci (jablko a žezlo). Po pravici královského páru, na straně dobra, jsou zobrazeni tři reformátoři – Hus, Luther a Kalvín s rukou na bibli. V pozadí sluncem ozářená krajina, kde lidé v míru žijí a pracují. Naopak na levici, na straně zla, prchá katolické duchovenstvo, které ztrácí kroupy, odpustky a zvony. Za prchajícími je vidět válečná scéna s hořícím městem, blesky božího hněvu a třemi ďábly s jezuitskými klobouky a mnišskými kápěmi.
ZDROJ 4	Kolo štěstěny, nahoru po něm stoupá Fridrich jako falcký kurfiřt, nahoře sedí jako český král (má korunu a žezlo) a vzápětí padá dolů a z hlavy mu padá koruna. Kolem netočí Štěstěna, ale „špatní rádce“. Fridrich mířil příliš vysoko – pýcha předchází pád. Nakonec skončil jako vyhnanec – na obrázku prosí rybáře o vytažení z moře.
ZDROJ 5	Ve válečném stanu triumfující císařský orel, který poraženému Fridrichovi snímá korunu z hlavy, uprostřed masopustní výjev – na sudu sedí masopustní král a triumfálním vozem bývalého vládce je sud s vínem – zvrací vše, co neprávem získal – města, země i korunu.
ZDROJ 6	Fridrich letí na vidlích s ďáblem nad Prahou. Fridrich Falcký uzavřel smlouvu s ďáblem a díky tomu získal královskou korunu.

Jak se liší obraz Fridricha Falckého v jednotlivých letácích?

Následně žáci odpoví na otázky v pracovním listě, které se nacházejí pod tabulkou.

Proč se pohled na Fridricha Falckého liší a co bylo cílem autorů jednotlivých letáků?

Přečtěte si definici propagandy a zamyslete se, zda lze v některých letácích znaky propagandy nalézt.

Propaganda – systematické šíření informací a myšlenek, především neobjektivním nebo zavádějícím způsobem, za účelem prosazování nebo podpory politické kauzy nebo názoru (zdroj: Ministerstvo vnitra ČR)

Můžeme se setkat s propagandou také v současnosti a kde?

